

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

41

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • יום שלישי לסדר יתרו תשע"ב

"אי תנו כולוהו עתה אקבצם ואם מעט מהם יחלו ממשא מלך ושרים", והיינו שאם כל ישראל היו לומדים ועוסקים בתורה ('תנו' מלשון שנו, כמו שונה הלכות) מיד היה קיבוץ גלויות - "עתה אקבצם", ואם רק מעט עוסקים בתורה אזי "יחלו ממשא מלך ושרים", אלו המעט שעוסקים בתורה פטורים מלשלם מס למלך.

וכך היה המציאות תמיד, למשל במצרים שעבדו עבודת פרך, שבט לוי שעסקו בתורה קיבלו פטור מן העבודה, אפילו המצרים הבינו שהעוסקים בתורה פטורים מגזירת השעבוד, וכמו בחורי ישיבה שיש להם שחרור מהצבא, מפני שכל ההגנה הטבעית יכולה להגן רק אם יש בני תורה שהם נותנים את זכות הקיום, ואם כולם היו בני תורה לא היה צורך כלל בצבא, כמו שאמרו "אי תנו כולוהו עתה אקבצם".

וכי אפשר להעלות על הדעת שבני ישיבות ילכו להתגייס לצבא? משל למה הדבר דומה, לטייס בצבא שעוזב את תפקידו ורוצה להיות חייל פשוט ולא טייס, למרות שהסכנה יותר גדולה להיות חייל קרבי, הרי הוא פושע בזה שעוזב את תפקידו ומפקיר את יושבי הארץ, כי הוא חייב להגן בתפקיד של טייס, ומה יעשה חייל פשוט אם לא יהיו טייסים, הרי חייל פשוט בלי טייסים אינו שווה כלום.

ומי שעוזב את תפקידו נקרא עריק, ועונשו חמור מאד, וכמו שמצינו על הפסוק (דברים כ, ט) "ופקדו שרי צבאות בראש העם", ופירש"י, "שמעמידים זקיפים מלפניהם ומאחריהם וכשלים של ברזל בידיהם וכל מי שרוצה לחזור הרשות בידו לקפח את שוקיו", מי שיש לו תפקיד והוא עוזב את תפקידו ובורח מן המערכה, מענישים אותו וחותרים את רגליו, מפני שהוא מעמיד בסכנה את כל המצב הביטחוני.

לכן מי שעוסק בתורה הרי זו ההגנה הגדולה ביותר, וכמו שאמרו חז"ל (מכות י, א) מאי דכתיב עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, מי גרם לרגלנו שיעמדו במלחמה שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה, והיינו כי התורה מגינה ומצילה, וגם הצבא לא שייך שיצליח בלי זכות התורה.

ומעשה שהיה לאחר קום המדינה בתקופת מצב קשה של מלחמה, והיו שני בחורי ישיבה שעזבו את הלימוד והלכו לצבא, והסוף היה שנהרגו במלחמה, ואמר על זה הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל כי זהו מה שאמרו (ב"ב עט, א) "כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו שנאמר ונתתי את פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם", כיון שעזבו את התורה שנקראת אש, יש כנגד זה אש אחרת שאוכלת ושוורפת.

וידוע כי המשכילים דיברו בדברי ליצנות נגד גדולי התורה, לפי השקפתם של גדולי התורה, ולפי מה שנכתב בתורה, כיצד תיראה מלחמה כשיבוא המשיח, שהשוטרים יכריזו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו וגוי וכולם יחזרו לביתם, ויישאו רק החפץ חיים ורבי חיים מבריסק, ורבי חיים מכבד את החפץ חיים בירייה ראשונה מפני שהוא כחן, ואמר רבי חיים כי באמת לעתיד לבוא כשכולם יהיו בני תורה המלחמה תהיה רק בצורה כזאת, וכמו שכתוב (תהלים קמט, ו) "רוממות קל בגרונום וחרב פיפיות בידם; לעשות נקמה בגויים ותוכחות בלאומים", אלו שרוממות קל בגרונום - הם יעשו את הנקמה בגויים.

ומצינו במלחמת מדין שיצאו למלחמה שנים עשר אלף, ובסוף המלחמה באו ואמרו למשה רבינו (במדבר לא, מט) "עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידינו ולא נפקד ממנו איש", כולם חזרו שלמים ואף אחד לא ניזוק במלחמה, וכך גם במלחמת כיבוש הארץ עם

דיברנו בפעמים הקודמות על ההתייחסות לחילוניים, כיצד צריכים להתייחס אליהם, שאסור לשנוא אותם וצריך לאהוב אותם, והבאנו מדברי החזון איש (יו"ד ב, כח) שמצוה לאהוב את הרשעים, וכן מדברי המשגיח באור יחזקאל (מידות עמוד קמג) שצריכים לשנוא את המעשים הרעים אך לא את הרשעים, כי הרשע עצמו יש לו נשמה יהודית וטבע של מידות טובות, ולא שייך בו הדין של מורידים ולא מעלים, שזה נאמר על המינים והמוסרות ועל מסיתים ומדיחים, אבל החילוניים בימינו הם כתינוקות שנשבו וכמו שכתב החזו"א שם.

ושמעתי שבתקשורת סילפו את הדברים והתחילו לפרסם כי מעתה יש סיכויים שבני ישיבה יתגייסו לצבא, וכאילו אמרתי שצריכים להיות בקשר עם החילוניים, ורוצים להשתמש בזה לתכניות שלהם לקרב את החרדים לחילוניים, שיהיה קשר ביניהם ולא להתרחק מהם, אך מעולם לא אמרתי דברים כאלו, ורק אמרתי שבלב צריכים לאהוב ולא לשנוא אותם, אבל להיות בקשר איתם ולהתקרב אליהם? הרי זה נגד דברים מפורשים שאסור שיהיה דבר כזה.

הנה כתוב אצל אברהם ולוט (בראשית יג, יד) "והשם אמר אל אברם אחרי היפרד לוט מעימו", ופירש"י, "כל זמן שהרשע עימו היה הדיבור פורש ממנו", והיינו שלא זכה לנבואה בזמן שהיה בסביבתו של לוט, ולמרות שאברהם אבינו נשאר בדרגתו ולא הושפע ממעשיו של לוט, שאם לא הושפע מתרח אביו בוודאי לא יושפע מלוט, אף על פי כן כל זמן שהרשע עימו היה הדיבור פורש ממנו, וכל זמן שהיה בסביבתו של לוט זה הרחיק ממנו את הקדושה, ולא היה יכול לקבל נבואה עד שנפרד לגמרי מלוט.

והיינו למרות שלוט היה בעל מידות טובות והכניס אורחים במסירות נפש, ובאמת זכה שיצאו ממנו שתי פרידות טובות רות המואבייה ונעמה העמונית (ב"ק לח, ב), אף על פי כן היו לו שאיפות גשמיות ואהבת העולם הזה, וכמו שכתוב (בראשית שם ו) "ויישא לוט את עיניו וירא את כל כיכר הירדן כי כולה משקה", וכתוב (שם יא) "וייסע לוט מקדם", ופירש"י, "שהסיע עצמו מקדמונו של עולם אמר אי אפשר לא באברם ולא באלוקיו", ולכן לא יכול אברהם לקבל נבואה כשלוט נמצא עימו.

וכן מצינו אצל משה רבינו שהתחיל לקבל נבואה בסנה שהיה בחורב ולא במצרים, וכשפרעה ביקש ממנו שיתפלל שיעברו המכות, אמר לו משה רבינו (שמות ט, כט) "כצאתי את העיר אפרוש את כפי אל השם", ופירש"י, "אבל בתוך העיר לא התפלל לפי שהייתה מלאה גילולים", והיינו כי במקום שיש טומאה לא שייך תפילה, ותפילת משה רבינו לא תוכל לעזור בזמן שהוא נמצא בתוך העיר, ולמרות שמשה נשאר בדרגתו ולא הושפע מזה, בכל זאת אינו יכול להתפלל בתוך העיר שיש בה טומאה.

וכן כתוב בפרשת קרבן פסח (שם יב, א) "ויאמר השם אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמור", ופירש"י, "בארץ מצרים, חוץ לכרך, או אינו אלא בתוך הכרך, תלמוד לומר כצאתי את העיר וגו', ומה תפילה קלה לא התפלל בתוך הכרך, לפי שהייתה מלאה גילולים, דיבור חמור כזה לא כל שכן", משה רבינו אינו יכול לקבל נבואה ולא להתפלל בתוך העיר שיש בה טומאה, ולמרות שלא היה לו קשר עם המצרים, ורק אמר דברי תוכחה לפרעה ולמצרים, אף על פי כן לא שייך תפילה ונבואה במקום כזה.

ומצינו בגמרא (ב"ב ח, א) שהביאו את הפסוק "גם כי יתנו בגויים עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים", ודרשו בלשון ארמית

נבראו אלא לשמשני, וכל הפורעניות שיש בעולם הם כדי ללמד אותנו שיש השגחה ונפשפש במעשינו.

וכתוב בפסוק (ישעיה מב, כה) "ותלהטהו מסביב ולא ידע ותבער בו ולא ישים על לב", בתחילה יש פורענות 'מסביב' במדינות העולם, אבל זה לא מספיק, 'ולא ידע' - לא מתעוררים לתיקון המעשים, אם הולכים בחשבונות טבעיים ולא חושבים מה הסיבה בהשגחה, אז נוסף עוד פורענות גם על עם ישראל, 'ותבער בו' - האש שורפת כבר בו בתוכו, 'ולא ישים על לב' - לא שמים לב לחשוב מה הסיבה, אם לא מתבוננים לחשוב מה רוצים מן השמים, זה גורם למצב גרוע יותר של פורענות, וכמו שכתוב בפרשת התוכחה (ויקרא כו) אם תלכו עימי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי.

אנו בני התורה שעוסקים בתורה כמו שצריך, זהו המגן הגדול ביותר שמציל את יושבי הארץ, וכמובן צריכים באמת לעסוק ולא להתבטל, וידוע כי מרן הגרי"ז זצ"ל אמר פעם שהפורענות שבאה לעולם בשביל ישראל, אין זה בשביל החילוניים, שהם תינוקות שנשבו ואינם מבינים, אלא בשבילנו שאנחנו מאמינים ולא כופרים, אם אנחנו לא עושים בשלמות את מה שאנו חייבים, יש הרבה דברים שאינם בשלמות, ביטול תורה, מידות, חוסר יראת שמים, החטאים שלנו הם הגורמים את הפורענות.

חטא הוא מלשון חיסרון, וכמו שכתוב (מ"א א, כא) "והייתי אני ובני שלמה חטאים", ופירש"י: "חסרים ומונעים מן הגדולה כמו אל השערה ולא יחטיא", כי החטא הוא חיסרון שלמות, וכתוב (דניאל ט, טז) "כי בחטאינו ובעוונות אבותינו ירושלים ועמך לחרפה לכל סביבותינו", והיינו שהחורבן נגרם 'בעוונותיהם' במזיד של אבותינו, אבל המשך החורבן הוא גם בגלל 'חטאינו' שבשוגג, וכך גם הפורענות שבאה לעולם היא בשבילנו, שנתעורר לתקן את החטאים, ולהיות בשלמות בכל הדברים הצריכים חיזוק.

בא חבקוק והעמידן על אחת

עיקר החיזוק צריך להיות באמונה, כמו שאמרו (מכות כג, ב) "שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה וכו' בא דוד והעמידן על אחת עשרה וכו' בא ישעיהו והעמידן על שש וכו' בא מיכה והעמידן על שלוש וכו' חזר ישעיהו והעמידן על שתיים וכו' בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה".

ולכאורה צריך ביאור מהו שהעמיד חבקוק על אחת, וכי אי אפשר לקיים את כל מצוות התורה, ומה עם שאר המצוות, תפילין, ציצית, מזוזה, תלמוד תורה, הרי אנו מקיימים את כל מצוות התורה.

ויש לבאר כי חבקוק בא לומר כיצד להשיג שלמות בכל התרי"ג מצוות, שכל אחד ימלא בשלמות את מה שהוא חייב, והדרך לזה היא על ידי חיזוק האמונה, כי בלי אמונה אין שלמות בכל התרי"ג מצוות, וכמובן הדבר הראשון הוא המידות, שלא שייך להשיג שלמות במידות הטובות בלי אמונה.

ולמשל מידת הכעס, בדרך כלל אדם כועס על מי שציער אותו ופגע בכבודו או בממונו, אבל לפי האמונה אין שום מקום לכעס, שהרי הצער הוא בהשגחה מן השמים, ואם לא היו גוזרים עליו צער לא היה מצטער, וכבר אמרו (חולין ז, ב) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה, כל צער הקטן ביותר הוא מן השמים, ואמרו חז"ל (ערכין טז, ב) "עד היכן תכלית יסורים? אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלוש ועלו בידו שתיים", אפילו צער קל כזה שצריך להכניס שוב את ידו לכיס, גם זה נקרא יסורים.

והייסורים הם חינוך לאדם שיפושש במעשיו, מי שאין לו יסורים צריך לדאוג על עצמו מדוע לא מחנכים אותו מן השמים, ומי שיש לו יסורים צריך לחשוב למה מגיע לו קשיים אלו, שהרי כל קושי הוא מן השמים, וכנראה שהוא צריך תיקון, אם אדם מקבל צער סימן שהצער מגיע לו, ומי שציער אותו הוא רק שליח מן השמים, ואמנם הוא בעל בחירה ומגלגלים חובה על ידי חייב (סנהדרין ח, א), אבל גם אם הוא

יהושע, בכל כיבוש הארץ לא היו נפגעים מישראל, ורק בעי נפלו שלושים ושישה איש, מפני שאז היה החטא של עכן, אבל כשלא היו חטאים, הכל הלך בלי שום קשיים, חומת יריחו שקעה ולא היו שום נפגעים, מפני שהכל תלוי בזכויות.

"אי תנו כולהו עתה אקבצם ואם מעט מהם יחלו ממשא מלך ושרים", אם כולם היו עוסקים בתורה מיד היה קיבוץ גלויות, ואם מעט עוסקים בתורה הרי הם פטורים מכל שעבודי המלכות, וכמו שאמרו (אבות ג, ה) "כל המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ", מי שעוסק בתורה אין לו עול מלכות, ואפילו לא עול דרך ארץ, שכבר אינו צריך לדאוג ולחפש אחר פרנסה, כי מן השמים יהיה לו הכל, ולא יחסר לו כלום.

וכמו שכתב הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל: "כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני השם לשרתו ולעבודו לדעה את השם וכו' הרי זה נתקדש קודש קדשים ויהיה השם חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוויים", ומקורו מדברי הספרי (במדבר קיט) על הפסוק "אני חלקך ונחלתך" - על שולחני אתה אוכל ועל שולחני אתה שותה.

וכן אנו רואים בתקופתנו, שכל העוסקים בתורה בשלמות אין להם שום בעיות של פרנסה, לכל מי שהוא בדרגת 'יששכר' יש לו אנשים כאלו שהם בדרגת 'זבולון' שמפרנסים ומחזיקים אותו, וישנם הרבה בעלי תשובה שמניחים חיי שעה ועוסקים בתורה מתוך הדחק, יש להם יותר מפת במלח ומים במשורה, והם מאושרים ושמחים בחלקם, ושמעתי על משפחה של אברך שבשבת אוכלים לָפֶן במקום בשר ודגים, והם שמחים בחלקם.

אני זוכר זמנים קשים שעסקו בתורה מתוך הדחק, כשלמדתי בלומז'א בתקופת השואה כמעט שלא היה מה לאכול בשיבה, והיו מסתדרים עם מה שהיה ולא באו בטענות, למדו בהתמדה מתוך שמחה, והיו מתמידים גדולים שלא ישנו בצהריים, ולמדו כל היום ברציפות מהבוקר עד הערב, ויצאו גדולי תורה מפורסמים.

יש גמרא בבבא בתרא (ח, א) "רבי פתח אוצרות בשני בצורת אמר יכנסו בעלי מקרא בעלי משנה בעלי גמרא בעלי הלכה בעלי הגדה אבל עמי הארץ אל יכנסו וכו' רבי לטעמיה דאמר רבי אין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ", והיינו כי הרעב בא לעולם בשביל עמי הארץ שאינם לומדים [אלו שיכולים ללמוד ומתעצלים, אבל מי שהוא אנוס ואינו יכול ללמוד, כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, קנו) שיכול לזכות לעולם הבא בידיעת חשיבות התורה], ולכן נתן רבי מאוצרותיו רק לבני תורה ולא לעמי הארץ.

והביא ראייה ממעשה שהיה בטבריה שנגב כתר המלך, והטילו מס על כל בני העיר לשלם את כתר המלך, וביקשו עמי הארץ שגם תלמידי החכמים ישתתפו בתשלום המס, אך רבי לא הסכים לזה, ועמי הארץ ברחו מן העיר כדי שלא לשלם המס, בתחילה ברחו חצי מהם, ומיד אחר כך מחל המלך על חצי מהמס, ולאחר מכן ברחו שאר עמי הארץ ונשארו בעיר רק תלמידי החכמים, ומחל המלך על כל המס, ואמר להם רבי, ראייתם שאין פורענות באה לעולם אלא בשביל עמי הארץ שאינם לומדים תורה.

ומאיך אמרו חז"ל (יבמות סג, א) "אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר הכרתי גויים נשמו פינותם החרבתי חוצותם וכתוב אמרתי אך תיראי אותי תיקחי מוסר", והיינו כי בזמן שהפורענות באה רק על ישראל, וכמו במעשה שהוטל קנס על היהודים בני העיר טבריה, זהו בגלל עמי הארץ שאינם לומדים, אבל אם יש פורענות על העולם כולו, הרי זה בשביל ישראל שיקבלו מוסר ויראת שמים ויתעוררו לחזור בתשובה.

אנחנו לא יודעים מה שנעשה בעולם, אבל יש מלחמות עם אלפי הרוגים בכל העולם, וגם מסביבנו במדינות ערב ובסוריה, הרי כל זה הוא בשביל ישראל כדי שיחזרו בתשובה, כי כל אומות העולם קיימים רק בשביל ישראל, כמו שאמרו (רש"י בראשית א, א) בראשית - בשביל ישראל שנקראו ראשית, וכן אמרו (קידושין פב, א) והלא לא

לא היה מצער אותו, היו שולחים מן השמים בעל חי אחר שיביא עליו את הצער שנגזר עליו.

לכן לפי האמונה אין מקום לכעוס על מי שציער אותו, כי המצער הוא רק כגרון ביד החוצב בו, ואמנם הוא אינו יודע שהוא שליח מן השמים, והיצר הרע הוא שמפתה אותו לזה, אבל כיצד הוא יכול לצער ומהיכן יש לו כוח לזה? זהו רק מפני שהצער מגיע לו, ומן השמים רוצים שיצטער, ועל מה יותר ראוי לחשוב ולדאוג, מדוע הוא מצער אותי, או למה מן השמים כועסים עלי? כל הייסורים נועדו לחנך את האדם, וכשאדם חי לפי האמונה אינו כועס, אלא חושב מה רוצים ממנו בשמים, מה העוולה שמצאו בו, ומה באו לחנך אותו. כשחיים לפי האמונה חושבים על כל דבר מה הסיבה לזה מצד ההשגחה.

אנו נמצאים במצב מסוכן, והמצב הוא כמו שאמרו חז"ל (אסתר רבה י, יא) "כבשה אחת בין שבעים זאבים", והיינו זאבים רעבים, כל העולם שונאים אותנו, צריכים לחשוב על כל דבר מה רוצים מאיתנו בשמים, שהרי מן השמים עושים את זה, וכבר הזכרתי מה ששמעתי מאחד תושב הארץ שיש לו אזרחות חוץ, וקיבל מכתב משגרירות המדינה שלו שהם קוראים לו שיחזור לארצו, מפני שהם רואים את הסכנה ודואגים לשלומו.

אנחנו בארץ הקודש לא מרגישים את הסכנה, וכפי שאמר פעם מרן הרב מפוניבז' זצ"ל, שזוהי הבטחת התורה "וישבתם לבטח בארצכם", שאנו חיים כאן בבטחה ללא מורא ופחד, אכן זהו רק לבני התורה שעוסקים בתורה וחיים עם האמונה, נותנים להם מן השמים הרגשה טובה של ביטחון כדי שלא יפריע להם המצב הביטחוני, אבל אלו שבטוחים בכוחי ועוצם ידי וסומכים על הצבא, הרי זהו ביטחון מזויף ולא ביטחון אמיתי, וגם הצבא בעצמם אינם בטוחים.

יודוע מה שכתב החובות הלבבות (שער הביטחון פ"ה הענין השני) כי מעלת הביטחון היא לא להיות בטוח שיהיה לו את מה שהוא רוצה, אלא לדעת שמה שיהיה זהו הטוב, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ס, ב) כל דעביד רחמנא לטב עביד, ואפילו אם יהיה להיפך ממה שהוא רוצה זה גם טוב, וכמו שחייבים לברך 'ברוך דין האמת' בשמחה, כי באמת זה לטובת האדם, אף על פי שאינו מבין מדוע זה לטובתו.

וראיתי פעם רב מבוגר שאשתו נפטרה באופן פתאומי, ולקח את הסיפור כדי לברך ברוך דין האמת, אבל מיד עצר בעצמו וחשב שהרי צריך לברך בשמחה, וכמו ששינונו (ברכות נד, א) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, ואמרו בגמרא (שם ס, ב) לא נצרכה אלא לקבולנהו בשמחה, וכיצד הוא יכול לשמוח ברגעים אלו שמתו מוטל לפניו, והשתתה כמה דקות עד שנתיישב בדעתו, והתאמץ לברך דין האמת בשמחה, זוהי מדרגה גבוהה של אמונה.

כשהאמונה היא בשלמות גם התפילה היא אחרת, ומתפללים מתוך הרגשת תחנונים, כמו שכתב בשולחן ערוך (או"ח צח, ג) "יתפלל דרך תחנונים כרש המבקש בפתח", וכבר אמרו בפרקי אבות (ב, יג) "אל תעש תפילתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום", וכן כתב בספר מסילת ישרים פרק י"ט כי "מי שהוא בעל שכל נכון במעט התבוננות ושימות לב יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר איך הוא בא ונושא ונותן ממש עימו יתברך ולפניו הוא מתחנן ומאיתו הוא מבקש".

וכן כל המצוות הם אחרת לגמרי עם אמונה, שמקיימים כל מצוה עם אמונה שאני חייב והמצוה היא לטובתי, ומתוך האמונה מקיימים את המצוות יותר בשמחה, ועד כמה שזה יותר קשה גם השכר הוא יותר גדול, כל החיים הם חיים אחרים לגמרי עם האמונה.

וכמו שכתב הרמ"א (או"ח א, א) "שיוויתי השם לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כשישבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבורו במושב המלך, כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו כמו שנאמר אם ייסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום השם מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד", והיינו לחיות לפי האמונה בכל רגע ורגע.

ושאלתי פעם אחד שהיה לומד בחברותא עם מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל זצ"ל, מה הוא רואה על המשגיח, ואמר לי שככל שהוא מתקרב למשגיח, הוא יותר מפחד ממנו, ומתחזקת אצלו יראת הרוממות כלפיו, כי הוא רואה יותר את הקדושה ואת ההנהגה שלו. וכעבור כמה שנים ביקשתי ממנו שוב שיספר לי ממה שראה אצל המשגיח זצ"ל, ואמר כי המשגיח היה חושב בכל רגע מה אני חייב לעשות עכשיו, ואף פעם לא הסיח דעתו מהמחשבה של "שיוויתי השם לנגדי תמיד", לא מתוך כפייתיות אלא עם הבנה ושמחה.

יודוע כי המשגיח היה תמיד עם מצב רוח טוב, ופעם אמרו עליו כי גם בתנאים הקשים ביותר לא ראו אצלו שינוי במצב הרוח, וכשהיה בחוץ לארץ הייתה תקופה שלא היו לו עצים להסקה, ובחורף היה קר מאד בלי חימום, אבל הוא לא התלונן ונשאר עם אותו המצב רוח ומנוחת הנפש, וכך גם במצבים יותר טובים. ואחרי שהגיע לפוניבז' אמר לי שהיה חושש על מידת הביטחון, כי עד עכשיו היו לו קשיים, וכאן יהיה לו קל מצד הגשמיות, וכל הגשמיות תהיה מצויה ברווח גדול, ודאג מה יהיה עם הביטחון, שלא יהיה היסח הדעת מה"משעבדים את לבם לאביהם שבשמים" (יומא עו, א).

וכשהיו תקופות קשות בארץ הקודש לפני מלחמת ששת הימים, שהיה פחד איום והכינו מראש שטחים גדולים לבתי קברות, דיבר המשגיח בשיחתו בישיבה על מידת הביטחון, שלא להיות בטוחים שיהיה טוב כמו שאנו רוצים, אלא להאמין שמה שיהיה זה הטוב, וכל דעביד רחמנא לטב עביד. והסוף היה שבדרך נס השמידו ברגע אחד את כל הציוד האווירי של המצרים וניצחו במלחמה.

ובאמת באותה תקופה לפני הישועה היה חיזוק גדול באמונה, ואפילו היה אחד מראשי השלטון שרצה להרגיע את הציבור והתבטא ברבים ואמר 'בעזרת השם נצליח', והיה זה דבר נדיר מאד אצלם, וכידוע שבמגילת היסוד לא רצו להזכיר שם שמים, והמצרים ששמעו אותם מזכירים שם שמים, התבטאו בלגלוג ואמרו כי זהו סימן שהם יודעים את מצבם הקשה, וקיבלו יותר מרץ להילחם ביהודים, אך בסוף היה נס בזכות חיזוק האמונה.

ולאחר מלחמת ששת הימים היו גם רבים שהתחילו להאמין בכוחי ועוצם ידי, וסמכו על הצבא שכבש שטחים רבים, וקיבלו הרגשה של ביטחון מדומה, והסוף היה שלאחר כמה שנים במלחמת יום הכיפורים, חזרו המצרים וכבשו שטחים רבים ברגע אחד, זה התוצאה של מה שסומכים על כוחי ועוצם ידי, וכמו שכתוב (ירמיה יז, ה-ז) "ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו; ברוך הגבר אשר יבטח בהשם והיה השם מבטחו".

האמונה היא היסוד לכל תרי"ג מצוות, ולכן בא חבקוק והעמידם על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה, כי חיזוק האמונה והמידות זה היסוד לכל המצוות שיהיו בשלמות, וכמו שכתב רבי חיים ויטאל בשערי קדושה (א, ב) "לפניך אין המידות מכלל התרי"ג מצוות, ואמנם הן הכנות עיקריות אל תרי"ג המצוות בקיומן או בביטולם וכו', כי להיותם עיקרים ויסודות לא נמנו בכלל תרי"ג המצוות התלויות בנפש השכלית, ונמצא כי יותר צריך לזהר ממידות הרעות יותר מן קיום המצוות עשה ולא תעשה, כי בהיותו בעל מידות טובות בנקל יקיים כל המצוות", עכ"ד.

וכל אחד צריך ללמוד תמיד ספרי מוסר וספרי אמונה, אמונה פשוטה של יראת העונש ועולם הבא, ואמנם כתוב ברמב"ם (הלכות תשובה י, א) כי יראת העונש היא דרגה נמוכה מאד ששייכת לנשים ולעמי הארץ, אבל כבר אמר הגרי"ס זצ"ל כי בימינו הלוואי שתהיה לנו יראת העונש.

ומצינו בגמרא (ברכות כח, ב) כי בשעת פטירת רבן יוחנן בן זכאי אמרו לו תלמידיו: רבינו, ברכנו! אמר להם: יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם. אמרו לו, רבינו, עד כאן ולא יותר? אמר להם: הלוואי, תדעו שהרי אדם עובר עבירה בסתר ואומר שלא יראני האדם. ושם בגמרא אין הכוונה ליראת העונש, שהרי אדם שעובר עבירה בסתר אינו עושה זאת מפחד העונש שיענישו אותו הרואים אלא מפני הבושה, ועל זה אמר רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו הלוואי שתהיה להם המדרגה הגבוהה של יראת הרוממות והבושה מהקב"ה.

שאינן להם נשמה (רק נפש ורוח) לא ניכר שום שינוי בגוף שאין לו נשמה, כי הרוחניות אינה תופסת מקום.

יש בדורנו ספר תורה חי שגופו הוא ארון הקודש, רבינו יוסף שלום בן חיה מושיא לרפואה שלמה, הגוף בטל לנשמה, והדבקות בתורה היא בלי היסח הדעת אף לא לרגע אחד, ממש לא יאומן כי יסופר הדבקות בתורה מתוך שמחת התורה.

ומצינו בפ"ו דאבות בדברים שהתורה נקנית בהם שני חלקים, בשמחה והשמח בחלקו, וכתבו המפרשים כי שמחה היינו בשעת הלימוד, ושמח בחלקו גם בשעה שאינו לומד. והיינו מפני שגם בשעה שאינו לומד הוא חושב כל הזמן מתי יוכל כבר לחזור ללימודו, וכשיש לאדם שאיפה ללמוד תורה והוא מחכה לתורה, נמצאת מחשבתו דבוקה בתורה.

וכמו שכתב ברוח חיים בתחילת פרקי אבות כי בשעה שאדם חושב לעשות מצוה, מיד קדושת המצוה מקיפה אותו והוא נמצא בתוך הקדושה, וקדושת המצוה היא שנותנת לו כוח וסייעתא דשמיא לגמור את המצוה, וכך גם אם בשעה שאינו לומד הוא מחכה לתורה, הרי הוא מוקף כל הזמן בקדושת התורה, ועל ידי זה הוא שמח בחלקו, כי הקדושה נותנת שמחה.

ועכשיו בדורנו יש את הרב אלישיב שיהיה בריא שמגן בזכותו על הדור כולו, אנחנו זקוקים להגנה ולזכויות, מפני שאנו נמצאים בסכנה גדולה מאד, והמצב הוא כמו שאמרו חז"ל (אסתר רבה י, יא) "כבשה אחת בין שבעים זאבים", ואמרו (ספרי במדבר ט, י) הלכה היא בידוע שעשיו שונא ליעקב, ידוע בכל העולם שיש סכנה גדולה להיות כאן, ושמעתי מאחד שהוא אזרח חוץ וקיבל מכתב ממדינתו שהם דואגים לשלמו וקוראים לו לשוב לביתו, אנחנו צריכים הרבה רחמי שמים, והצדיק מגן בזכותו על הדור.

ידוע שבתחילת המלחמה השנייה לפני השואה נפטרו רבי ברוך בער, רבי שמעון, רבי פסח פרוסקין, ועוד גדולים וצדיקים, והזכירו בהספדים את הכתוב (ישעיה נז, א) "הצדיק אבד ואין איש שם על לב וגו' כי מפני הרעה נאסף הצדיק", כי כשהצדיק מגן לא יכול להיות רעה, ונאסף הצדיק מפני שהדור אינו זכאי לכך. וידוע כי מרן החזון איש זצ"ל אמר פעם שאם רבי ברוך בער היה חי, יגיעת התורה שלו הייתה מגינה על כל הדור שלא תהיה השואה, אדם אחד שיגע בתורה בלי היסח הדעת מגן על כל הדור!

אנחנו צריכים הגנה על הדור, ויש לנו בעל תורה אמיתי (לשון החזו"א בקובץ אגרות ג, סב) שאינו מסיח דעת מן התורה, זהו המגן הגדול ביותר על הדור, ועכשיו הוא חולה, ועלינו להתחזק בתפילה ובתורה לרפואתו.

ידוע המעשה שהובא ברוח חיים על פרקי אבות (פ"א משנה א') "יסופר מאדונינו דוד הגאון בעל הטי"ז שאישה אחת צעקה אליו אהה אדוני והנה בני נחלש למות, ויאמר לה התחת אלוקים אני, ותאמר אל התורה שבאדוני אני צועקת כי קודשא בריך הוא ואורייתא חד הוא, ויאמר לה הלא זאת אעשה לך הדברי תורה שאני עוסק כעת עם תלמידי אני נותן במתנה להילד אולי בזכותו יחיה כי בדבר הזה תאריכו ימים כתיב ובאותה שעה חלצתו חמה".

וכן היה נוהג הגאון רבי אליהו דושניצר זצ"ל שהיה המשגיח בלומז'א, והדיבוק שהיה אצל החפץ חיים אמר עליו שהוא "פה קדוש", כשהיו באים אליו לבקש להתפלל עבור חולים היה אומר לבני הישיבה שילמדו לזכות החולה כמו שעשה הטי"ז, מפני שזכות התורה היא יותר מתפילה, לכן עכשיו שאנו עוסקים בתלמוד תורה דרבים, וכבר היה גם תפילה, יהיה הלימוד לזכותו ולרפואתו השלמה של רבינו יוסף שלום בן חיה מושיא בתוך שאר חולי ישראל.

וכבר סיפרנו מה שהובא בהקדמה לספר מנוחה וקדושה כי פעם אחת בחייו כשאמר בסליחות "לך השם הצדקה ולנו בושת הפנים" הרגיש בושה גדולה מאד עד שהתחיל לבכות, וכמו שמצוי אצל ילדים קטנים שלפעמים מתביישים ומתחילים לבכות מרוב בושה, ומאז השתוקק תמיד להגיע שוב לדרגה הזאת של בושה, זוהי דרגה גבוהה מאד להגיע למדרגת הבושה כזאת כאן בעולם הזה.

כל הדברים שדיברנו יהיו לזכותו של הרב אלישיב, וכפי שכבר הזכרנו בישיבה שהצדיק מגן על הדור והרבים צריכים לו, והבאנו את המעשה עם הטי"ז שאמר כי זכות התורה דרבים תעמוד לזכות החולה, מפני שזכות התורה היא יותר מתפילה, ותהיה לרפואתו של רבינו יוסף שלום בן חיה מושיא.

עצרת חיזוק בישיבת פוניבז'

לרפואת מרן גאון ישראל הגרי"ש אלישיב שליט"א

אמרו חז"ל (שבת קה, ב) שכל אדם מישראל הוא כמו ספר תורה, מפני שיש בו נשמה קדושה, והנשמה היא חלק אלוה ממעל, וכמו שאמרו על הפסוק (בראשית ב, ז) "וייפח באפיו נשמת חיים" - מאן דנפח מדיליה נפח, נשמת האדם קשורה בשורשה למעלה, וכל יהודי יש בו את קדושת הנשמה, אבל הגוף אינו קדוש אלא אם כן הוא משמש את הנשמה וטפל לנשמה.

וכמו שמצינו לעניין קדושת ספר תורה שיש 'גיליון' ויש 'גווילין', הגיליון הוא הרווח שבין שיטה לשיטה ובצדדים, והגווילין הם מקום הכתב והאותיות של פרשיות התורה, וכתב הרשב"א בנדרים (יד, ב) כי קדושת הגיליון היא יותר מקדושת הגווילין, שהגווילין קדושתם היא מכוח האותיות ואם נמחק הכתב פרחת הקדושה, אבל הגיליון קדוש מדין תשמישי קדושה, ויש בו קדושה גם אם נמחקו האותיות.

וכן כל תשמישי קדושה, כגון ארון הקודש או תיק של תפילין, אם ספר התורה או התפילין מונחים שם בדרך קבע, יש בהם קדושה מדין תשמישי קדושה, אבל אם לא הייתה הזמנה והניחם שם בדרך עראי אין בהם קדושה, וכמו שאמרו (סנהדרין מח, א) צר ביה ולא אזמניה, שרי למיצר ביה פשיטי, ורק ארון קודש שמונח בו ספר תורה בקביעות, או תיק של תפילין שמשמש בקביעות לתפילין, יש להם קדושה מצד תשמישי קדושה.

וכך גם גוף האדם, הרי הנשמה צריכה את הגוף, כי בלי הגוף אינה יכולה ללמוד תורה ולא לעשות מצוות ומעשים טובים, ומי שהגוף משמש לנשמה ועוזר לנשמה במה שהיא רוצה, הרי זה כתשמישי קדושה, שהנשמה יש לה קדושה עצמית כמו ספר תורה, והגוף קדוש מחמת שהוא משמש את הנשמה, אבל מי שהגוף אינו משמש את הנשמה אלא נמשך אחר היצר הרע, זהו כמו "צר ביה ולא אזמניה" שאין בו קדושה, ורק אם הגוף בטל לנשמה יש בו קדושה.

לכן מצינו בגמרא (כתובות קד, א) שגוף הצדיק הוא כמו ארון הקודש, והיינו לא רק שיש בו קדושת הנשמה כמו ספר תורה, שזה דבר שקיים בכל יהודי שיש בו נשמה קדושה כמו ספר תורה וכמבואר בשבת שם, אבל הצדיק שגופו משמש כל הזמן את הנשמה, הרי הוא כמו ארון הקודש, שהגוף עצמו מתקדש כמו תשמישי קדושה.

וכמו שמצינו בבית המקדש שאמרו (ב"ב צט, א) כי מקום הארון אינו מן המידה, קודש הקודשים היה ברוחב עשרים אמות, ומכל צד של הארון היו עשר אמות, והארון עצמו לא תפס מקום כלל, מפני שהייתה בו קדושה כדין תשמישי קדושה, וכמו נשמה שהיא דבר רוחני ואינה תופסת מקום, וכשאדם מת ויצאה נשמתו או גויים ובהמות

לזכות החפץ בעילום שמו להצלחת המוסד ולשידוכי הילדים בנקל
לעילוי נשמת הרב זכריה ב"ר שלום ז"ל - נלב"ע י"ח אדר א' תשע"א